

Biorąc pod uwagę powyższe szczególne założenia do realizacji regulowanych prawnych celów rozwoju rynku można określić następującą listę istotnych, tzn. fundamentów nowego modelu rynku energii elektrycznej:

- stabilność i bezpieczeństwo przyjętych rozwiązań
- promowanie mechanizmów konkurencji
- praktyczny nacisk, którego celem jest zwiększenie liczby uczestników rynku
- zapewnienie efektywności i optymalizacji łącznych kosztów uczestników rynku: producentów, operatorów i odbiorców, w tym kosztów eliminacji różnic w różnych kategoriach kosztów w sposób zrównowagony
- minimalizacja kosztów ograniczeń systemowych, w wyniku zastosowania rynkowych mechanizmów zarządzania tymi ograniczeniami
- racjonalizacja wydatków na energię elektryczną, rezerwa mocy poprzez szerokie zastosowanie hierarchii krańcowego marginesu kosztów i alternatywnych „oportunitości kosztów”
- gwarancja niezawodnego prowadzenia ruchu systemu elektroenergetycznego, poprzez uwzględnienie fizyki i zjawisk zachodzących w systemie elektroenergetycznym, w tym natury sieci przesyłowych (zamkniętych) i socyjalicznych cech energii elektrycznej, jako towaru, w wyniku generowania rzetelnych informacji sygnałów dla uczestników rynku o wartości energii elektrycznej w danej chwili i w danej lokalizacji w systemie.
- gwarancja długoterminowego bezpieczeństwa dostaw poprzez dostarczanie rynkowych sygnałów bodźców, stymulujących do inwestowania w rozwój sieci przesyłowej, dystrybucyjnej oraz zdolności wytwórczych z uwzględnieniem aspektów ekologicznych.

Obszar regulowany jest obszarem konkurencji w sprzedaży energii elektrycznej do odbiorców końcowych.

Jednym z głównych celów liberalizacji rynków energii zarówno w Polsce, jak i w krajach Unii jest poprawa warunków (głównie cenowych), ale także obsługi, dostaw energii do odbiorców końcowych. Zakłada się, że ten cel może zostać osiągnięty poprzez wprowadzenie w maksymalnie możliwy sposób wolnorynkowej konkurencji w poszczególnych obszarach rynku, a głównym podmiotem wiążącym z perspektywą proponowanych zmian powinien być klient odbiorca, posiadający realne prawo decydowania o tym, od kogo zakupić energię elektryczną (elektroenergię, gaz, inne nośniki energii), na jakich warunkach i po jakiej cenie.

W związku z powyższym docelowo obszar regulowany powinien obejmować jedynie działalność siećową operatorów, natomiast działalność wytwórczą i cały obszar obrotu energią elektryczną (także sprzedaż detaliczną energii elektrycznej) do wszystkich grup konsumentów i powinien odbywać się na rynku konkurencywnym, nie podlegającym regulacji. Zakłada się, że prawo do wolnego zaimplementowane mechanizmy konkurencyjne, przy zachowaniu dostatecznej liczby podmiotów na konkurencywnym rynku energii elektrycznej, będą wystarczające do realizacji zapisów przewidzianych dyrektywami unijnymi.

istotnym elementem w obszarze regulowanym obejmującym usługi przesyłowe i dystrybucyjne, a w szczególności polityka cenowa regulacyjna, w tym prowadzona przez spółki z sygnałami popytowymi rynku energii elektrycznej, wzmacniała bodźce generowane w obszarze rynkowym, a nie osłabiała ich. Zatem, projektując nowe rozwiązania na rynku energii elektrycznej, należy pamiętać również o konieczności rekonstrukcji systemu taryf przesyłowych i dystrybucyjnych, w celu

eliminacji subwencji skróconego oraz zapewnienia soborności w zakresie rodzajów kosztów przenoszonych poprzez taryfy i mechanizmy rynkowe, jak również w zakresie sposobu ich alokacji na uczestników rynku – sukcesywne odchodzenie od uśredniania.

Ostatnim, lecz niemniej istotnym elementem architektury rynku energii elektrycznej, jest organizacja stosunków umownych na rynku detalicznym oraz proceduralnych zawierania i zmiany, w tym w szczególności w zakresie zmiany sprzedawcy. W celu prawidłowej i skutecznej implementacji nowej architektury rynku energii elektrycznej konieczne jest precyzyjne określenie jakiego rodzaju umów powinny funkcjonować w relacji odbiorca końcowy, operator systemu dystrybucyjnego, sprzedawca, podmiot odpowiedzialny za bilansowanie oraz ewentualnie inne podmioty oraz precyzyjne określenie zasad proceduralnych zmiany. W przypadku zasad proceduralnych zawierania i zmiany w umowach niezbędne jest zachowanie maksymalnej przejrzystości i prostoty realizacji poszczególnych procesów.

W tym kontekście szczególnie ważne są prace zapoczątkowane jeszcze w 2008 r. i niestety trwające jeszcze (stan na marzec 2009 r.) prace nad ujednoliceniem wzorca tzn. generalnej umowy dystrybucyjnej zawieranej pomiędzy OSD oraz sprzedawcami energii elektrycznej. Zakłada się, że zakończenie prac (przewidywanych na drugi kwartał 2009 r.) w znaczący sposób uprości proces zmiany sprzedawcy. Spółki obrotu zakładają, że kolejnymi krokami (w drugiej połowie 2009 r.) będzie opracowanie wzorca umowy dot. bilansowania (pełnienia funkcji podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie handlowe – POZBH) pomiędzy OSD i POZBH oraz odpowiednie zmiany IRIESD.

Z uwagi na realizowaną politykę ekologiczną Unii Europejskiej i wywołujące z niej konsekwencje dla polityki Polski w tym zakresie, niezbędnym uzupelnieniem proponowanych rozwiązań modelowych są odpowiednio zaprojektowane mechanizmy wspierające rozwój źródeł odnawialnych (OZE), produkujących energię elektryczną w sposób ekologiczny i bezpieczny oraz ograniczające emisję gazów cieplarnianych, w szczególności CO₂. W przypadku każdego z ww. mechanizmów, jako najważniejszy element należy wskazać minimalizację ewentualnego negatywnego wpływu tych mechanizmów na konkurencję oraz kompatybilność z rozwiązaniami europejskimi, ze względu na następującą integrację europejskiego rynku energii elektrycznej.

W związku z powyższym rekomendowanym rozwiązaniem jest odseparowanie cech ekologicznych, efektywnościowych i innych od produktu podstawowego jakim jest energia elektryczna i wspieranie tylko tych cech jako produktów pochodnych. Zatem stosowany już w Polsce system certyfikatów (zielonych, czerwonych, innych) wydaje się odpowiednim mechanizmem spełniającym wszystkie ww. wymagania. Należy przy tym zaznaczyć, że wszystkie systemy promo-

wania poszczególnych technologii powinny być oceniane pod względem efektywności kosztowej. W szczególności, mając w perspektywie dalsze ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, należałoby dążyć do spełniania tych wymagań poprzez maksymalne wykorzystanie potencjału najefektywniejszych technologii np. kogeneracja i źródła odnawialne.

Propozycje zmian ustawy – Prawo energetyczne

Dwie ostatnie ministerialne wersje propozycji zmian ustawy – Prawo energetyczne (wersja nr 3.0 z 30 stycznia 2009 r. oraz wersja nr 3.3 z 17 lutego 2009 r. (3)), które ujrzały światło dzienne na przełomie stycznia i lutego 2009 r., zdecydowanie różnią się zarówno w obszarze tzw. obłiga gietkowego, jak i licznych pozostałych propozycji zmian, od poprzednich wersji prezentowanych zarówno w trybie prac w MG, jak i w ramach prac sejmowej Podkomisji ds. Energetyki, działającej w ramach Komisji Gospodarki Sejmu RP. Tak daleko idące różnice

„ Cel może zostać osiągnięty poprzez wprowadzenie wolnorynkowej konkurencji w poszczególnych obszarach rynku.

- Komplementy uruchomienia mechanizmów konkurencji w sektorze elektroenergetycznym (patrz str. 20 Polityki 2030 i str. 37-39 Programu).
- propozycje nowego modelu rynku energii elektrycznej (patrz str. 20 Polityki 2030 i str. 37 Programu).
- Szczególnie pozytywnie autor ocenia także ograniczenie dokumentu głównego do wyszczególnienia sześciu następujących kluczowych kierunków polityki energetycznej:
  - poprawa efektywności energetycznej;
  - wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii;
  - wytworzenie struktury i wytwórczości energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki atomowej;
  - rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym bioenergii;
  - rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii;
  - ograniczenie i wyeliminowanie energetyki na środowisko.
- oraz dla każdego z tych kierunków zdefiniowanie w dokumencie głównym (Polityka 2030) celu głównego i kierunkowych celów szczegółowych wraz z działaniami – do przewidzianymi efektami tych działań. W opisie w załączniku 3 szczególnie określenie bardzo konkretnych działań wykonalnych z podaniem dat realizacji i odpowiedzialnych za realizację tych działań jest cenne. Zastosowanie takiej struktury powoduje zdaniem autora że dokumenty są przejrzyste oraz możliwa jest będzie przebieg kontroli oceny realizacji działań.

W odniesieniu jednak do Programu należy zauważyć, że w wielu elementach zarówno forma, jak i wyszczególniony zakres działań wymaga ujednoliconia i przejrzystości, a jednokrotnej formy ich opisu. Główna, najbardziej widoczna różnica pojawia się w sformułowaniu finansowym, jednym z działań przy braku tego sformułowania (z punktu widzenia posiadacza autorów) szacunkowo możliwym i niezbyt skomplikowanym, dla innych działań. Zdecydowanie wymaga to ujednolicenia i uzupełnienia warunków nakładów finansowych, wszędzie tam gdzie jest to możliwe w całym dokumencie albo rezygnacji z jakichkolwiek szacunków. Dodatkowo należy podkreślić, że zaplanowane w Programie terminy realizacji są zdaniem autora w pełni realistyczne i nie różnią się od innych, razem z tymi, które mogą one

w realiach pracy zarówno ministerstw, URE, jak i działalności sektora okazać się często trudne do realizacji. W związku z tym proponuję się dokonanie przez MG szerszej, krytycznej analizy proponowanych dat, tak aby były one weryfikowalne, realizowalne i nie musiały ulegać przesunięciom w fazie realizacji poszczególnych działań szczegółowych.

Szczególnie pozytywnie należy ocenić także nowe podejście – uwypuklenie znaczenia miast i gmin w obszarze kształtowania i realizacji działalności energetycznej, zwrócenie uwagi oraz nadanie większej rangi generacji rozproszonej i rozproszonej, w tym w szczególności wytwarzaniu energii na bazie bioenergii, jak i zdecydowane podejście do konieczności zmiany polityki regulacyjnej, w tym kształtowania cen ciepła.

Dodatkowym pozytywnym, lecz wymagającym z pewnością jeszcze dopracowania i dyskusji szczegółowej elementem są, określone w ramach priorytetu w załączniku 3, następujące działania dot. rynku energii elektrycznej:

- Działanie 5.1. Nałożenie na operatora sieci przesyłowej obowiązku wdrożenia nowej architektury rynku energii elektrycznej, polegającej m.in. na wprowadzeniu rynku dnia bieżącego, rynków rezerw mocy, praw przesyłowych oraz zdolności wytwórczych, jak również mechanizmu zarządzania usługami systemowymi i generacją wymuszoną systemem.
- Działanie 5.2. Ułatwienie zmiany sprzedawcy energii, m.in. poprzez wprowadzenie ogólnopolskich standardów, dotyczących cech technicznych, instalowania i odczytu elektronicznych liczników energii elektrycznej.
- Działanie 5.3. Stworzenie warunków umożliwiających kreowanie cen referencyjnych energii elektrycznej na giełdzie energii.
- Działanie 5.5. Optymalizacja warunków prowadzenia działalności w kraju przez odbiorców energochłonnych dla zapobieżenia utraci konkurencyjności ich produktów sprzedawanych na rynkach światowych.
- Działanie 5.6. Ochrona najgorzej sytuowanych odbiorców energii elektrycznej przed skutkami wzrostu cen tej energii.

Literatura dostępna na: energetyka.e-omb.pl

Janusz Bil
dyrektor ds. regulacji i rozwoju rynku, Vattenfall Poland

Jakie widzi Pan możliwości obniżenia cen energii elektrycznej dla dużych odbiorców przemysłowych?

Zamiast na obniżce cen sensu stricto, wszelkie wysiłki skoncentrowałbym raczej na zapewnieniu konkurencji na rynku energii. To konkurencja jest bowiem najlepszym zabezpieczeniem interesów konsumentów, w tym racjonalnych cen energii elektrycznej. Konkurencja na rynku energii można zaś zwiększyć poprzez: zadbanie o konkurencyjną strukturę rynku w sensie podmiotowym, tj. wiele konkurujących ze sobą firm oraz w sensie własnościowym, tj. zróżnicowana struktura własnościowa tych firm. Konkurencję zwiększa także rozwinięta sieć przesyłowa i elastyczny popyt.

Z działań doraźnych obniżenie cen energii można uzyskać obniżając np. stawkę podatku akcyzowego czy wysokość rekompensat z tytułu rozwiązania kontraktów długoterminowych. Szczególnie kwestia rekompensat budzi wiele kontrowersji, gdyż przy obecnym poziomie cen energii na rynku hurtowym, rekompensaty te powinny być minimalne, a prawdopodobnie mogłyby być nawet całkowicie wyeliminowane.

Czy można pogodzić trend ekologiczny – zachęcanie przez grupy energetyczne do oszczędności energetycznej z głównym zadaniem spółek, czyli maksymalizacją zysku?

Można. Odpowiedzialne prowadzenie biznesu wymaga od firm patrzenia na działalność gospodarczą nie tylko przez pryzmat zysku. Trzeba jednak wyraźnie powiedzieć, że tylko firmy o zdrowych finansach, czyli firmy zyskowe, mogą dobrze służyć swoim klientom. Zysk jest immanentną cechą prowadzenia biznesu i warunkiem koniecznym, choć jeszcze niewystarczającym, dla zagwarantowania jakości świadczonych usług.

Oszczędzanie energii, czyli innymi słowami poprawa efektywności wykorzystania energii, opłaca się wszystkim – i klientom, gdyż pozwala płacić niższe rachunki, i firmom energetycznym, które przy względnie niższym zużyciu energii mogą zmniejszyć wydatki inwestycyjne.

Jaki model rynku energii elektrycznej powinien funkcjonować w Polsce, by gospodarka rozwijała się harmonijnie?

Taki model, który zapewni poprawną wycenę energii elektrycznej i usług z nią związanych. Ponieważ energia elektryczna nie może być magazynowana, to jej cenę w praktyce ustala się w czasie rzeczywistym. Zatem poprawne funkcjonowanie rynku czasu rzeczywistego, zwanego także rynkiem bilansującym, ma w modelu rynku fundamentalne znaczenie. Ceny energii na rynku czasu rzeczywistego będą się zmieniać w zależności od relacji podaży i popytu. Podaż uwarunkowana jest zdolnościami produkcyjnymi elektrowni, a popyt odpowiada zapotrzebowaniu na energię elektryczną. Oprócz tego, z racji faktu, że energia musi być przesłana od wytwórcy do odbiorcy, ww. relacje cenowe powinny także odzwierciedlać poziom dostępnych zdolności przesyłowych sieci elektroenergetycznej.

Modelem rynku, który w moim przekonaniu spełnia te warunki jest model, w którym rynek bilansujący i rynek dnia następnego prowadzi operator systemu przesyłowego wykorzystując do bilansowania podaży i popytu oferty producentów i odbiorców, uwzględniając równocześnie ograniczenia przesyłowe. Takie podejście będzie prowadzić do ustalenia się cen równowagi rynkowej w poszczególnych węzłach sieci przesyłowej.

Podkreślił przy tym raz jeszcze, że niezależnie od samego modelu rynku, konieczne jest zapewnienie konkurencyjnej struktury tego rynku. Tylko wówczas ceny na rynku będą cenami konkurencyjnymi i nie będą budzić sprzeciwu konsumentów.